

Ilga Rampāne

LU bibliotēkas sistēmbibliotekāre,
LU e-resursu repozitorija administratore

LU e-resursu repozitorija izmantošana

Pētniecības rezultātu publicēšana un izplatīšana ir viena no būtiskākajām pētniecības procesa sastāvdaļām. Tūlītēju un bezmaksas piekļuvi zinātniskām publikācijām un datiem internetā nodrošina atvērtās piekļuves repozitoriji. Tie veicina zinātnieku sadarbības tīklu veidošanos, sekmē zinātniskās darbības rezultātu pārvaldību un ilglaicīgu saglabāšanu, kā arī ļauj izpildīt Eiropas Komisijas (turpmāk – EK) noteiktās vadlīnijas par pētniecības rezultātu atvērtību, ja tie tapuši par valsts vai publisko personu finansējumu.

Latvijas Universitātes e-resursu repozitorijs (turpmāk – Repozitorijs) ir izveidots 2010.gadā. Tas ir multidisciplinārs, starpinstitūciju repozitorijs, kas nodrošina pētnieku un studentu pētījumu rezultātu apkopošanu, glabāšanu un pieejamību. Repozitorijs ir validēts, iekļauts *OpenAIRE* infrastruktūrā, līdz ar to Latvijas Universitātes (turpmāk – LU) publikācijas ir iekļautas pētnieku starptautiskās sadarbības tīklojumā. Kāds ir Repozitorija saturs, ievietoto vienību pieaugums un tā izmantošana, ieejot desmitgades gadā, turpinājumā.

2020.gada oktobrī Repozitorija lietotājiem ir **pieejamas 48776 vienības**. No tām: 44186 ir LU dažāda veida publikācijas, 4347 – likvidētās Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskolas studentu noslēguma darbi, 243 – Rīgas Juridiskās augstskolas publikācijas un studentu noslēguma darbi (ievieto kopš 2018). Repozitorija izmantošanas statistika redzama 1.tabulā. Publikāciju autoru vai deleģēto pārstāvju deponēto vienību skaits Repozitorijā pēdējos 3 gados ik gadu palielinās vidēji par 6%. Lielākā daļa publikāciju (studiju noslēguma darbi) tiek importētas no LU Informācijas sistēmas (turpmāk – LUIS), taču pieaug arī Repozitorijā deponēto vienību skaits – vidēji par 42% ik gadu.

1.tabula. Repozitorija statistika (2018-2020).

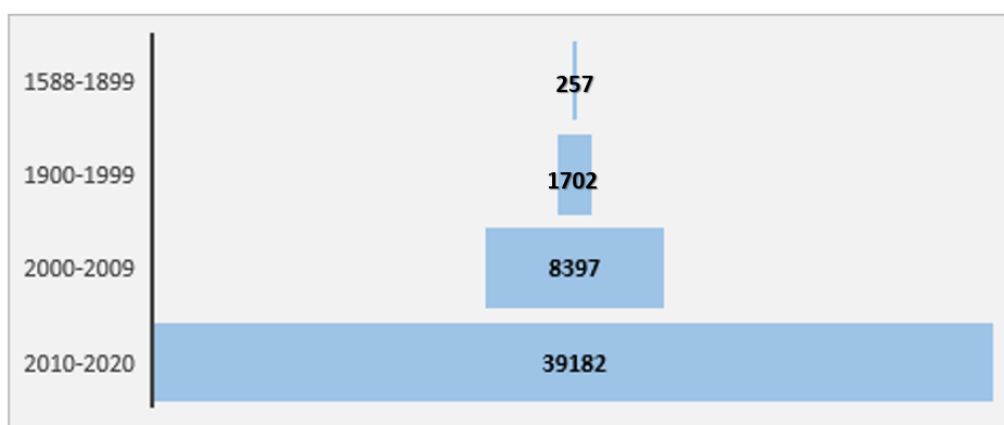
<i>Rādītājs</i>	2018	2019	2020
Kopskaits	42 891	45 619	48 776
Deponētas jaunas vienības	368	533	755
Lietotāju pieslēgumi	45775	87105	77 224
Meklējumu skaits	22 168 964	26 137 398	11 872 042
Vienības ieraksta skatījumi	6 336 358	6 148 573	2661236
Pilnteksta datnes skatījumi	3 659 406	4 019 691	1 556 598

Pēc Bīlefeldes universitātes akadēmiskā meklētāja BASE datiem **87% vienībām** kā piekļuves veids **norādīta atvērtā piekļuve**. Patiesībā Repozitorijā lielākā daļa darbu ir pieejami ierobežotā piekļuvē, jo pusgadu pēc bakalaura un maģistra darbu datu importa no LUIS uzsākšanas, piekļuves veids ar LU prorektora prof. V. Segliņa rīkojumu no atvērta tika

mainīts uz ierobežoto (darbu pilnais teksts ir pieejams tikai LU personālam), taču metadatos pieejas tiesību ieraksts netika mainīts. Šī neatbilstība ir jālikvidē un darbi, kuros nav pārkāpti personu datu aizsardzības noteikumi, ir jāatver publiskai piekļuvei, jo noslēguma darbu atvērtās piekļuves nosacījums ir atrunāts arī studentu parakstītajos studiju līgumos.

95% no Repozitorijā pieejamām vienībām ir latviešu valodā. No pārējiem 5% angļu valodā ir 48%, krievu valodā – 31%, vācu valodā – 19% vienību. Nelielā apjomā ir pieejamas dažāda veida publikācijas latīņu valodā, franču valodā, valodas mācību materiāli korejiešu, evenku, udehiešu, tungusu u.c. Āzijas tautu valodās.

Repozitorija **hronoloģiskais aptvērums** ir plašs – **no 1588. līdz 2021.gadam**. Sadalījums pa gadiem ir redzams 1.attēlā. 79% ievietoto vienību ir publicētas laika periodā no 2010. līdz 2021. gadam, 17% – no 2000. līdz 2009. gadam, 3% – no 1900. līdz 1999.gadam, 1% – no 1588. līdz 1899. gadam.

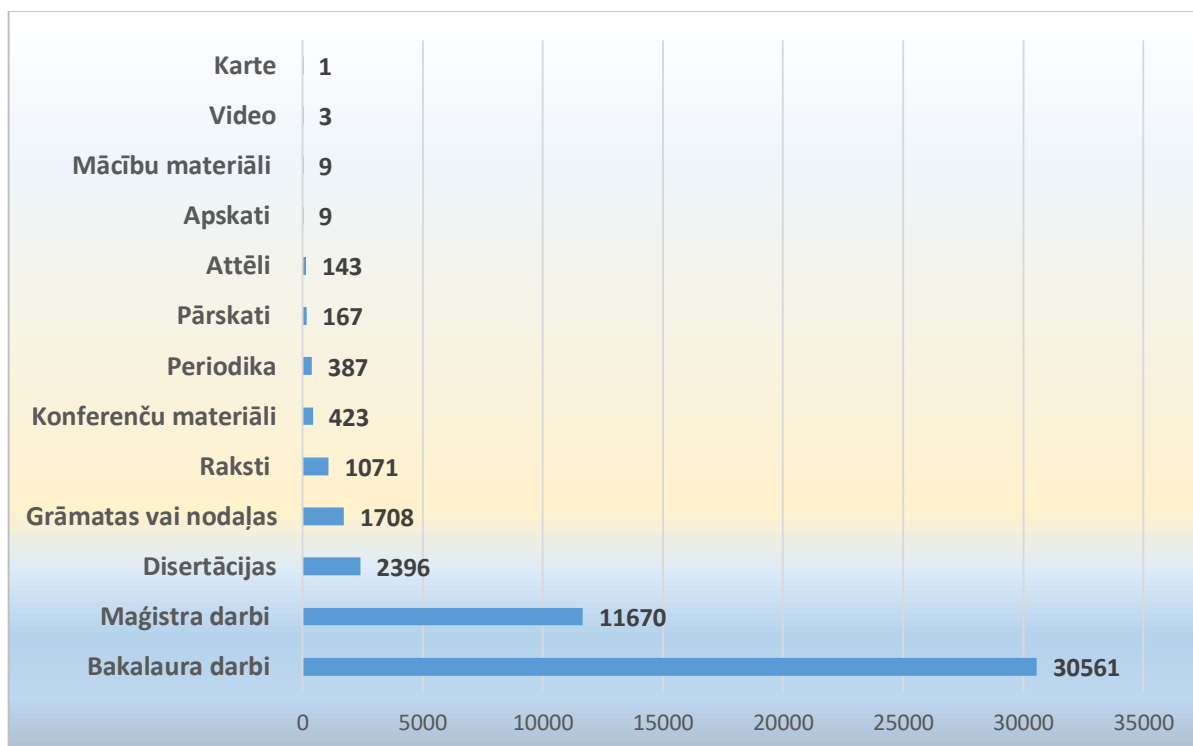
1.attēls. Repozitorijā ievietoto publikāciju hronoloģiskais aptvērums.

Repozitorija vecākās publikācijas ir LU Akadēmiskajā bibliotēkā digitalizētās grāmatas no [Pirmā Rīgas tipogrāfa N. Mollīna kolekcijas](#). [Vecākā publikācija](#), kuras ieraksts Repozitorijā redzams 2.attēlā, izdota 1588. gadā.

The screenshot shows a digital library record for a historical document. The title is "Boccius Anselmus. Carmen gratulatorium : De Serenissimi, ac potentissimi Principis, ac Domini Domini Sigismundi Tertii, Regis Poloniae, & designati Svetiae, Magni Ducis Lithuauiae, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae, Livoniae, Magniq Principatus Finlandiae &c. Haeredis foelici in Regnum Poloniae ingressu & subsequente so lenni inauguratione, & Coronatione cui inserta est querela de immatura Serenissimi Regis Stephani morte, & sepultura; tum etiam breuis rerum praeclarè gestarum contra Moschum aliarumq; Virtutum commemoratio : Scriptum Ad Illustrem & Magnificum Dominum Dominū Ioannem Zamoiscium de Zamoscia, Regni Polonię Archi Cancelarium, generalenię; Exercituum Imperatorem, Belzensem, Marieburgensem, Knissinensem Miedczjirczensem, Grodecensem, Dorpatensem &c. Capitaneum". The record includes a thumbnail of the book cover, the author's name "Boccius, Anselmus", and the date "1588". The interface is in Latvian, with navigation options like "Search", "Browse", and "My Account".

2.attēls. Repozitorija vecākās publikācijas ieraksts.

Dominējošie publikācijas veidi Repozitorijā ir bakalaura darbi, kas veido 63%, un maģistra darbi – 24%. Pārējo veidu īpatsvars ir zems – disertācijas veido 5%, grāmatas vai to nodaļas – 4%, raksti – 2%, pārējie veidi – 1% vai mazāk. Skaitliskās vērtības ir redzamas 3.attēlā.

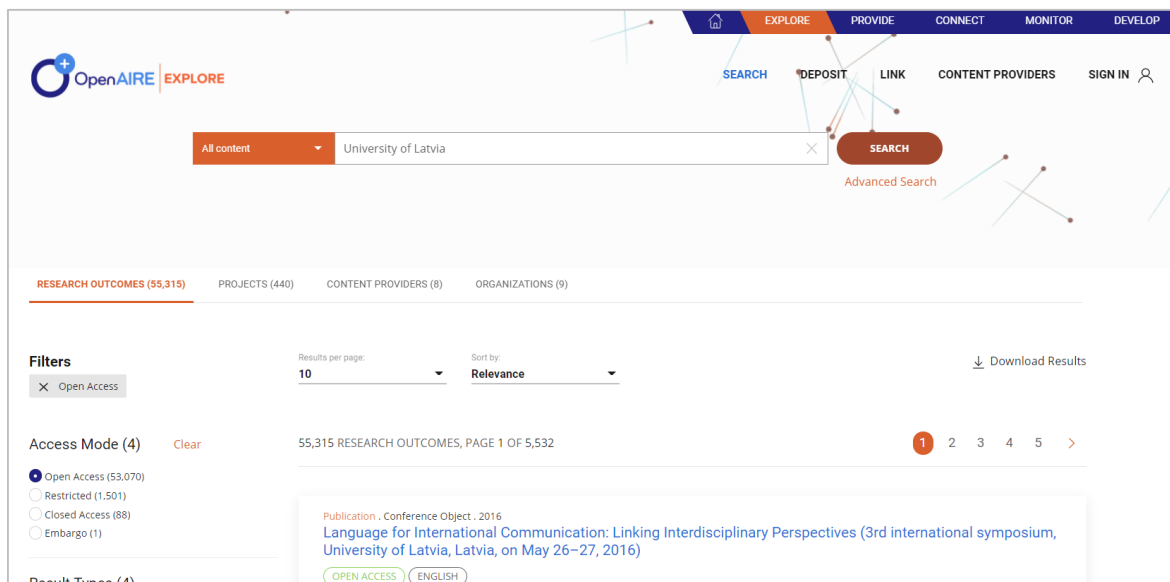
3.attēls. Repozitorijā ievietoto publikāciju veidi.

Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, pēdējā gada laikā ir iezīmējusies patīkama tendence – nedaudz sācis pieaugt Repozitorijā deponēto konferenču materiālu un rakstu apjoms. Šajā periodā vairāk ir sagatavoti LU starptautiskās zinātniskās konferences materiālu krājumi, kuri, tāpat kā citu konferenču materiāli, lielākā skaitā ir ievietoti Repozitorijā.

Nelielo rakstu skaita pieaugumu veicināja Eiropas projektu uzraugu ieviestā stingrāka publikāciju pieejamības kontrole un norādes Eiropas projektu realizētājiem LU par EK vadlīniju par pētnieciskās darbības rezultātu pieejamību izpildi un pētniecības rezultātu ieviešanu Repozitorijā (nevis informācijas manuālu ievadi atskaitēs), lai pētnieciskās darbības rezultāti būtu atvērti un pieejami Eiropas zinātniskās darbības rezultātu tīklā.

Repozitorija programmatūra ir veidota, pamatojoties uz starptautiski saskaņotiem atklātās piekļuves standartiem un protokoliem, kas nodrošina plašu sadarbību – repozitorijā ievietotie informācijas resursi tiek tīmekļoti un atspoguļoti dažādu starptautisko projektu vietnēs (piemēram, [OpenAIRE](#) platformā) vai tīklos (piemēram, [Open Access Theses and Dissertations](#)), kā arī izgūstami, izmantojot dažādas interneta meklētājprogrammas – ne tikai iecienīto *Google*, *Google Scholar*, bet arī Bīlefeldes universitātes akadēmisko meklētāju [BASE](#) – u.c. meklētājus.

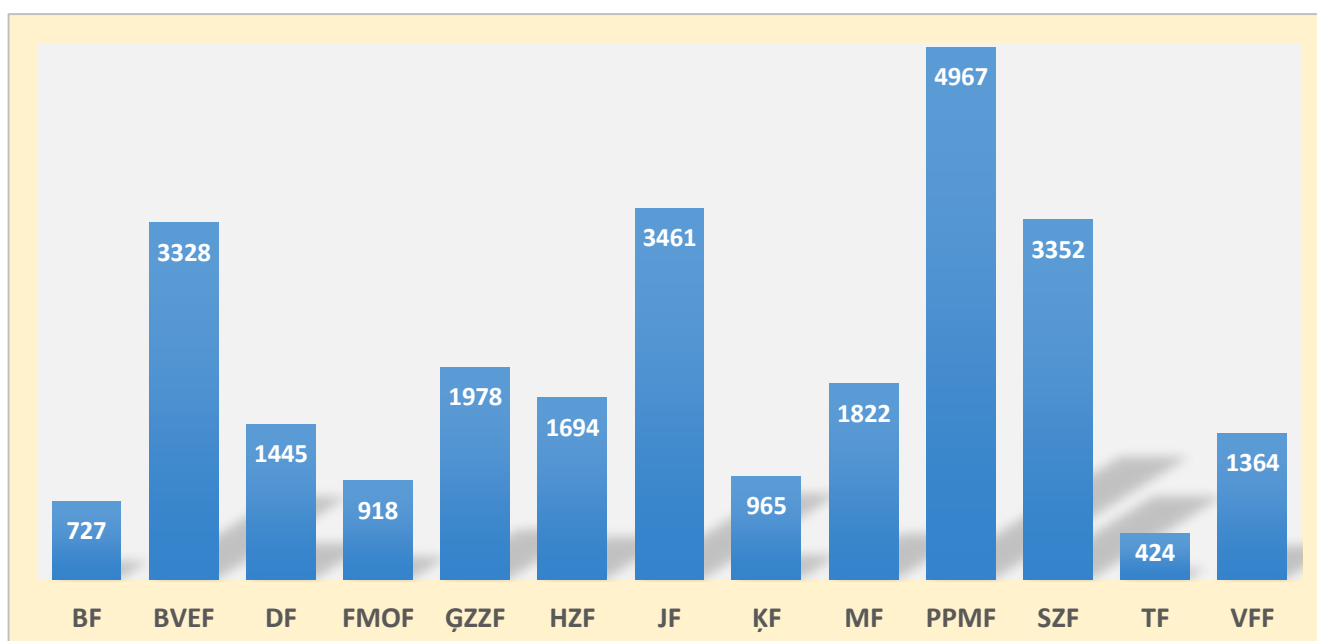
[OpenAIRE platforma](#) ir tehniska infrastruktūra zinātnisko rezultātu apkopošanai visā Eiropā. Tās ietvaros izveidotā tīklojumā tiek indeksēti visi EK validētie repozitoriji, tostarp arī visi LU Repozitorija ieraksti.

4.attēls. OpenAIRE meklēšanas saskarne.

Ja Repozitorijā ievadītajos metadatos ir pareizi norādīta informācija par projektu, tad publikācija tiek piesaistīta platformas ietvaros pieejamā projekta sadaļai. Pēdējā gada laikā *OpenAIRE* platformā ir atspoguļoti vairāku LU realizēto Eiropas projektu rezultāti, kas ievietoti Repozitorijā. Visplašāk – LU Cietvielu fizikas institūta realizētajam projektam [CAMART2 \(Centre of Advanced Materials Research and Technology Transfer CAMART²\)](#).

Ikvienam Repozitorija lietotājam ir **pieejama izmantošanas statistika** – skatījumu skaits gan par atsevišķu struktūras vienību, gan par konkrētu grāmatu, rakstu vai cita veida materiālu. Populārākās Repozitorija struktūras sadaļas ir komūnas [B6-LU fakultātes](#) un [A2-LU Disertācijas](#). Starp fakultātēm pēdējā pusotra gada laikā visvairāk ir izmantotas vienības, kas ir ievietotas Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes, Juridiskās fakultātes un Sociālo zinātņu fakultātes kolekcijās (5.attēls).

5.attēls. LU fakultāšu kolekciju izmantošanas statistika (2019.gada maijs-2020.gada oktobris).

Izmantošanas statistiku var skatīt arī katrai ievietotajai vienībai. Repozitorija top 10 pirmajās piecās vietās jau daudzus gadus atrodas vairāki Viļņa Detlova un Kārļa Podnieka sagatavotie mācību materiāli matemātikā (2.tabula). Izmantotāko publikāciju desmitniekā ir iekļuvuši arī 2 bakalaura darbi (Anete Buka-Millere, Inese Riekstiņa), 2 maģistra darbi (Ludmila Griščenko, Valdis Tīrzmālis) un 1 promocijas darbs (Ilze Kikuste).

2.tabula. Izmantotākās publikācijas Repozitorijā (2015-2020).

Publikācija	Skatījumi
Detlovs, Vilnis, Podnieks, Kārlis. Introduction to Mathematical Logic. 2014	10456
Detlovs, Vilnis, Podnieks, Kārlis. Introduction to Mathematical Logic. 2012 (vairs nav pieejams izmantošanai)	8114
Detlovs, Vilnis, Podnieks, Kārlis. Introduction to Mathematical Logic. 2017	7958
Podnieks, Kārlis. What is Mathematics: Gödel's Theorem and Around. 2013	6382
Podnieks, Kārlis. What is Mathematics: Gödel's Theorem and Around. 2015	4910
Buka-Millere, Anete. Grieķu mitoloģijas un Bībeles tēli Filisas Vitlijas dzejā. 2014	4852
Kikuste, Ilze. Kuņģa pirmsvēža stāvokļu: atrofijas un intestinālās metaplāzijas endoskopiskā diagnostika. 2016	4208
Riekstiņa, Inese. Dimeksīda iedarbības efekta novērtējums pēc ceļa locītavas endoprotezēšanas operācijas. 2014	4032
Griščenko, Ludmila. Kapelāna loma pacientu aprūpē un sadarbība ar māsām. 2016	3767
Tīrzmālis, Valdis. Taisnīguma princips-attīstība, jēdziena izpratne, veidi un problemātika mūsdienu tiesībās. 2012	3449

Repozitorijs ir vieta kur ievietot LU pētniecības rezultātus – ne tikai dažādās izdevniecībās izdotās publikācijas, bet arī pirmpublicācijas un pētniecības datus. Tas ir rīks informācijas apkopošanai, ilglaicīgai saglabāšanai, pētniecības rezultātu atvērtības principa realizācijai, kas noteikts EK vadlīnijās. Atvērtā programmatūra un iesaiste starptautiskajā zinātniskās pētniecības tīklojumā nodrošina Repozitora satura meklējamību un starptautisku pieejamību. LU pētniekiem vairāk ir jāizmanto Repozitorija piedāvātās iespējas. Pārstāvniecība starptautiskajā zinātniskās komunikācijas tīklā var veicināt ne tikai universitātes un pētnieku atpazīstamību, paplašināt sadarbības iespējas ar citām pētnieciskajām institūcijām, bet arī palielināt finansētāju ieinteresētību atbalstīt pētniecības procesu LU.